

Üniversitelerde Öğretmen Eğitimi ve Bugünkü Uygulamalar

Dr. Ersan SÖZER (*)

Giriş

Hızlı bir kalkınma süreci içinde bulunan bir ülkede, bu sürecin bir parçası olan eğitim sistemi, bireylerin toplumdaki gelişmelere yapıcı katkıda bulunmalarını sağlamada etkin bir göreve sahiptir. Bu durum Türkiye için de aynıdır. Ülkede sürekli gelişmeyi sağlamak için, herşeyden önce, eğitim sisteminin de sürekli bir gelişme içinde olması önemli bir zorunluluktur. Eğitim sisteminin gelişmesi ise, bu sistemin içinde yer alan "öğretmen" ögesinin gelişmişlik düzeyi ile çok yakından ilgilidir. Öğretmenini çağdaş dünyanın gereklerine uygun olarak en iyi ve en nitelikli biçimde eğiten ve geliştiren bir toplum, kendi geleceğini oluşturan genç kuşakları da eğitimleri yönünde güvence altına almış demektir.

Türkiye'nin eğitim sistemi de ülke kalkınmasına koşturarak, Cumhuriyet dönemini başlangıcından bu yana, gelişme çizgisi üzerinde sürekli bir yenileşme ve değişme göstermiş, bugüne değin eğitimle ilgili her alanda epey yol katedilmiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde, öğretmen ögesini de toplumun çağdaş gereksinimleri doğrultusunda, nitelik yönünden en üst düzeye çıkarmak gerek yasa koyucular ve ülke yöneticileri, gerekse tüm eğitim kesimi için kaçınılmış bir görev olmaktadır.

Bilindiği gibi, 1973 yılında çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanununda yer almış olan 43'ncü madde, öğretmenlik mesleğinin güçlendirilmesi ve öğretmenlerin daha iyi yetiştirilmesi için, öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmelerinin sağlanmasını bir koşul olarak getirmiş, ayrıca 48. madde de, öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere, yaz ve akşam okulları açılmasını ya da hizmet içinde yetiştirilmeleri amacıyla kurslar ve seminerler düzenlenmesini öngörmüştür. 1974 yılında ilköğretim kurumlarına sınıf öğretmeni yetiştirmek üzere, iki yıllık bir yükseköğrenim veren Eğitim Enstitülerinin

(*) Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

etkinliğe geçirilmesi, 1978'de de ortaöğretime öğretmen yetiştiren üç yıllık Eğitim Enstitülerinin dört yıla çıkarılması, sözkonusu yasanın gereklerine uygun olarak, daha nitelikli öğretmenler yetiştirmek amacıyla getirilen önlemler arasında sayılabilir.

Ne var ki bu dönemde, 1980'lere gelinceye dek, siyasal ve toplumsal yaşamdaki etkinliklerin giderek artış göstermesi, ülkedeki eğitim sistemini de çeşitli yönlerden etkilemiş ve bu durum, öğretmen yetiştiren kurumları da etkisi altına alarak öğretmen yetiştirme konusunda çeşitli güçlüklerin doğmasına ve uygulamalarda birtakım yanlış adımlar atılmasına neden olmuştur.

1982 yılında toplanan XI. Milli Eğitim Şûrasının kararları ve getirdiği model, büyük ölçüde 1982 yılından önceki sorunları ortadan kaldırmaya yöneliktir. Şûra, öğretmen yetiştirme etkinliklerini, Türkiye gerçekleri ve çağdaş literatürün ışığında, yeniden düzenleyen bir sistem ortaya koymuş ve aynı yıl, öğretmen yetiştiren kurumlar, 1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gereğince çıkarılan 41 sayılı kararname uyarınca, üniversitelerin çatısı altında bütünleştirilmiştir. Böylece, ülkede, öğretmen yetiştirme konusunda yepyeni bir başlangıcın temelleri atılmıştır (Küçükahmet, 1987, s. 11). Bu yeni düzenlemeye göre, üniversitelerde kurulmuş olan Eğitim Yüksekokulları ile Eğitim Fakültelerinin, eğitimin çağdaşlaşmasına ve geliştirilmesine yönelik katkılarını somut olarak ortaya koymakta zamanın henüz erken olmasına karşılık, üniversiter çerçevede bir yapıya kavuşan bu kurumların temelde bir anlayış değişikliği yaratan çok önemli bir değişimin ürünü olduğunu belirtmek gerekir (Anamur, 1987, s. 16). Bununla birlikte, bu yeni kurumların etkinliğe geçmesi, öğretmen yetiştirmede karşılaşılan güçlüklerin tümüyle ve kısa sürede ortadan kalkmasını kuşkusuz sağlayamamaktadır.

Öğretmen Eğitiminde Üç Temel Öğe: Programlar, Öğrenciler ve Öğretm Kadrosu

Bir eğitim kurumunun üç temel ögesi, programları, öğrencileri ve öğretim kadrosudur. XI. Milli Eğitim Şûrası, öğretmen yetiştiren kurumların bu üç temel ögesine ilişkin önemli ilkeler ortaya koymuştur. Bugünkü öğretmen yetiştirme sisteminde görülen kimi aksaklıkların, bu ilkelerin uygulanmasındaki yetersizlikten kaynaklandığı görüşü yaygındır. Örneğin, "gerek Eğitim Yüksekokulları, gerekse Eğitim Fakülteleri programlarında, öğretmenliğe 'meslek' olma niteliğini kazandıran öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin süre ve içerik açısından oldukça yetersiz olduğu" (Küçükahmet, 1987, s. 11) görüşünü de dikkate almak gerekir. Öğretmenlik Sertifikası Programları için de durum aynıdır.

Bilindiği gibi, içerik kategorilerinde yer alan "alan bilgisi" derslerine

daha çok zaman ayırabilmek kaygısı ile öğretmenlik meslek bilgisine ayrılan süre 19 kredi/saat ile sınırlandırılmış; bu da, çağdaş eğitimin gerekli ve zorunlu kıldığı "Eğitim Teknolojisi" dersi ile, öğretmen adaylarının bir ortaöğretim kurumuna yönetici olarak atanması olasılığına karşın "Eğitim Yönetimi ve Denetim" dersinin başka tercihler arasında seçimlik ders olarak önerilmesine neden olmuştur. Bu iki dersin de çeşitli nedenlerle açılmama ya da seçilmeme olasılığı dikkate alınırca, öğretmen adayları yönünden önemli bir yetersizliğin ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır.

Ayrıca, yine bilindiği üzere, XI. Milli Eğitim Şûrası, Ortaöğretim kurumlarında rehberlik ve sınıf öğretmenliği çalışmalarına yer verilmesi gerektiğini ortaya koymuş ve öğretmenlerin bu çalışmalarda görev almalarını öngörmüştür. Bu durumda, öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinde "Rehberlik" dersini almaları bir zorunluluk olmasına karşın, bu dersin öğretmenlik meslek bilgisi programında seçimlik dersler arasında bile yer almaması ilgili çevrelerde eleştiri konusu olmuştur. Daha sonra, Yükseköğretim Kurulu'nun 24.9.1986 tarih ve 3456 sayılı genelgesi ile "Rehberlik" dersinin öğretmenlik meslek bilgisi programına seçimlik ders olarak alındığını üniversitelere bildirilmesi sonucu, bu konudaki sorun bir ölçüde çözümlenmiş olmaktadır. Ancak daha önce, Yükseköğretim Kurulu'nun 3 Ekim 1985'de üniversitelere göndermiş olduğu genelgenin birden fazla seçimlik derse izin vermemesi, seçimlik ders sayısının artırılmasını olanaksız kılmaktadır.

XI. Milli Eğitim Şûrasında öğretmenlik meslek bilgisi derslerine 36 kredi/saat önerilmiş olduğu hatırlanacak olursa, bugünkü uygulamada meslek bilgisi yönünden 17 kredi/saat tutarında bir yetersizlik söz konusudur. Bu da, herbiri 3 kredi/saat olan 5 ya da 6 disiplinden yoksun kalmak anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, Şûra kararlarında her dersin 3 kredi/saat olarak düşünüldüğü, ancak programa 2 kredi/saatlik dersler konularak ders sayısının artırılmasının olanaklı görüldüğü belirtilmektedir. Nitekim şimdiki uygulamada da kimi derslerin (Eğitim Sosyolojisi ile bir seçmeli dersin) programda 2 kredi/saat olarak yer aldığı görülmektedir.

Öğretmenlik meslek bilgisi kategorisindeki bu dağılımın, Şûrada belirlenen ilkelere ters düşmesi yanında, öğretmen adaylarının mesleki yetişimleri açısından da önemli bir eksiklik olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Çünkü çok iyi bilindiği üzere, bir öğretmenin herhangi bir alandaki öğretim işlevini başarı ile yerine getirebilmesi, meslek bilgisi yönünden güçlü bir eğitimden geçmiş olmasıyla olanaklıdır. Öğretmen adaylarına kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve davranışlar programlara konulacak meslek bilgisi dersleri ve etkinlikleriyle sağlanmaktadır. Varış'ın da vurguladığı gibi (1973, s. 55; 1976, s. 144):

Meslek kültürü, yalnızca teorik konulardan ya da yalnızca uygulamalardan ibaret olmayıp, her iki faaliyet kategorisini de bünyesinde anlamlı bir biçimde birleştiren bir program gerektirir. Bu nedenle, öğretmen adaylarının deslere devam etmesi, konularla kaynaşması, tartışmalara katılması, öğretimde modern kavramları kendi kişiliğine uygun düşecek bir şekilde geliştirmesi önem taşır. Nasıl tıp ilminde vak'alarla hemhal olmadan yetişme olanağı yoksa, öğretmenlik mesleğinde de öğretim süreçleriyle hemhal olmadan, öğrenci ve çevresi hakkında betimsel ve normatif anlamda bilgi edinmeden yetişme olanağı yoktur.

Bu bakımdan, öğretmen yetiştirmede büyük önem taşıyan meslek bilgisi derslerinden ödün vermeden, program sorunlarına başka yollardan çözüm aramak, nitelikli öğretmen yetiştirmenin temel koşullarından birini oluşturmaktadır. Bu durumda, günümüzde uygulanmakta olan öğretmen yetiştirme programlarının, XI. Milli Eğitim Şûrası kararları ile başka ülkelerdeki uygulamalar da dikkate alınarak yeniden gözden geçirilmesi ve Yükseköğretim Kurulu'nun Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği çerçevesinde, bilimsel boyutlara dayalı program geliştirme etkinliklerine yer verilmesi bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Böyle bir program çalışmasında, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin alan bilgisi ve genel kültür dersleriyle birlikte, bir bütün olarak ele alınmasında yarar görülmektedir. Öyle ki, Eğitim Fakülteleri programları yanında, sertifika programlarına önemli kaynak oluşturan Fen-Edebiyat Fakültelerinin programlarını da birlikte ele alarak birtakım tutarsızlıklara neden olabilecek etmenler konusunda gerekli önlemleri önceden almak daha yararlı sonuçlar getirecektir.

Nitekim son zamanlarda, burada sözkonusu edilen kimi güçlüklerin Yükseköğretim Kurulu'nca da bilindiği ve Üniversitelerarası Kurul'da, alınabilecek önlemlerle ilgili olarak birtakım çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır. 8-11 Haziran 1987 tarihleri arasında Ankara'da Gazi Üniversitesinde düzenlenmiş olan "Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği" konulu sempozyumun Üniversitelerarası Kurul'ca değerlendirilmesi sonucu, bu kurulun bünyesinde yeni kurulmuş olan "Eğitim Konseyi"nce, öğretmen yetiştiren kurumlar ve bunların programlarıyla ilgili kapsamlı bir rapor hazırlanmış ve hazırlanan bu rapor Eğitim Fakülteleri için düzenlenen taslak bir çerçeve programla birlikte, kurumların görüşleri alınmak üzere 22.7.1987 gün ve 1287 sayılı yazı ile üniversitelere gönderilmiştir.

Sözkonusu raporda, öğretmen yetiştiren kurumların bugünkü durumu incelenmekte, ülkenin gereksinimi olan nitelikli öğretmenler yetiştirmede alınabilecek önlemler değişik yönleriyle dile getirilmektedir. Ayrıca hazırlanan taslak çerçeve programda, öğretmenlik meslek

bilgesine ilişkin derslerin sayısı 9'a çıkarılmakta ve toplam ağırlık 25 kredi/saat olarak belirlenmektedir. Çerçeve programda, daha önce sözü edilen ve bugünkü uygulamada seçmeli dersler arasında bulunan Eğitim Teknolojisi, Eğitim Yönetimi, Rehberlik derslerinin zorunlu dersler olarak yer aldığı, ayrıca seçmeli derslere yer verilmediği ve ders sayısının kredi/saat olarak artırıldığı görülmektedir. Kurumların görüşleri alındıktan sonra Üniversitelerarası Kurul'ca kesinlik kazandırılarak uygulaması başlatılacak olan bu yeni düzenleme, konuyla ilgili olumlu girişimlerin bir başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Üniversitelerarası Kurul'un bünyesinde yer alan "Eğitim Konseyi" de, öğretmen yetiştiren kurumların çeşitli sorunlarına eğilerek, onların geresinimlerine yanıt verebilecek, kurumlararası eşgüdümü sağlayabilecek ve Milli Eğitim Bakanlığı ile gerekli işbirliğini yürütebilecek yetkili bir birim olarak, çok yararlı çalışmalar gerçekleştirebilir.

Öte yandan, program boyutunu ötesinde, bir eğitim kurumunun ikinci temel ögesini "öğrenciler" oluşturmaktadır. Dolayısıyla, öğretmen yetiştiren kurumlara alınan öğrencilerin nitelikli ve meleşini seven adaylar arasından seçilmesi bir başka gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Ne var ki, Karagözoğlu'nun belirlemesine göre (1987a, s. 34; 1987b, s. 33), yapılan çeşitli araştırmalar (Bülbül, 1979, Akyüz, 1978, Karagözoğlu 1982, Cicioğlu 1982, Oğuzkan 1982, Milli Eğitim Bakanlığı, 1982a) öğretmenliğin Türk toplumunda daima saygı duyulan bir meslek olduğunu, ancak kişilerin bir meslek seçimiyle karşı karşıya kaldıkları zaman, öğretmenlik mesleğini öncelikle tercih etmediklerini ortaya koymaktadır. Karagözoğlu'nun araştırmasında ortaya çıkan bulgulara göre, Türkiye'de "başarı düzeyi yüksek öğrenciler öğretmenlik mesleğine yönelmemekte ve öğretmenlik mesleği, başarısı daha alt düzeyde olanların yöneldiği bir meslek olarak görülmektedir. Nitekim bu öğrencilerin ortaöğretim başarı notları dikkate alınarak yapılan değerlendirmelerin de bu bulguyu destekler nitelikte olduğu" anlaşılmaktadır.

Bu durumda, öğretmen yetiştiren kurumlara daha nitelikli adayların başvurmasını sağlayıcı önlemler alınmasına gerek vardır. Konuyla ilgili olarak çeşitli makaleler ve yayınlar yoluyla birtakım öneriler ortaya konurken, yapılması gerekenler konusunda bilimsel araştırmalara dayalı yapıcı girişimlere olanak sağlamak tüm yetkili organlar için kaçınılmaz bir görev olmaktadır. Bundan sonra yapılacak iş ise, nitelikli öğretmen adayları için, nitelikli bir hizmet öncesi eğitimin gerçekleştirilmesi olacaktır. Bu da, bir eğitim kurumunun üçüncü ve en önemli temel ögesi sayılan güçlü bir öğretim kadrosu ile sağlanabilir.

Korkut'a göre (1986, s. 25), "yetiştirilen insangücünün niteliği, öğretmenin niteliği ile yakından ilgili, hatta özdeş durumdadır. Öğrencinin niteliğini yükseltmek istiyorsak onun öğretmeni yetiştiren

öğretmenin niteliğinden işe başlamak gerekir." Bu noktada, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmış ve geleceğini güvenceye almış bir toplum yaratmak başlıca amaç olduğuna göre, geleceğin kuşaklarını yetiştirecek öğretmenleri çağın gereklerine uygun olarak, en başarılı biçimde eğitmekle yükümlü bulunan üniversiteler, kendi öğretim kadrolarını da geleceğe yönelik olarak planlı bir çabayla yetiştirmek ve geliştirmek durumundadır.

1981 yılında, Türkiye'de, üniversitelerin sayısı 19'dan 27'ye çıkarılmış ve bir yıl sonra da bu üniversitelere bağlı olarak 28 Eğitim Yüksekokulu ve 21 Eğitim Fakültesi etkinliğe geçirilmiştir. Bu kurumlarda görev yapan öğretim elemanlarının önemli çoğunluğu, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı öğretmen yetiştiren kurumlarla birlikte üniversitelere öğretim görevlisi statüsüyle aktarılmıştır. Bu elemanlar arasında doktora yapmış olanların sayısı ise son derece azdır. 1984 yılında, tüm Eğitim Fakültelerindeki öğretim elemanlarının sayısı, 17 Profesör, 21 Doçent, 38 Yardımcı Doçent, 131 Araştırma Görevlisi, 1815 Öğretim Görevlisi olarak saptanmıştır (Sönmez, 1984, s. 83; Büyükkaragöz, 1986, s. 27). Bakanlığa bağlı kurumlardan üniversitelere aktarılan öğretim elemanlarının, 1983 yılında yürürlüğe giren 2809 sayılı yasanın geçici 3'ncü maddesi gereğince, kendi durumlarına uygun olarak lisans, yüksek lisans ve doktora programlarından geçirilmeleri sözkonusudur. Daha sonra çıkarılan çeşitli yönetmeliklerle, bu öğretim elemanlarının gerek kendi üniversitelerinde, gerekse başka üniversitelerde lisans tamamlamaları ya da lisans-üstü çalışmalara katılmaları, öğretim üyesi azlığından kaynaklanan çeşitli sıkıntılara karşın, belirli ölçüde de olsa sağlanabilmektedir. Bu elemanlar için açılan sözkonusu programlar çeşitli fakültelerde ya da Sosyal Bilimler Enstitülerinde bugün de sürdürülmektedir. Ancak bu tür çalışmalara katılmayarak, oratöğretime geçen elemanlar dışında, Eğitim Yüksekokulları ve Eğitim Fakültelerindeki eğitim-öğretim etkiliklerinin önemli bir bölümü, öğretim üyesi sayısının yetersiz olması nedeniyle, eskiden olduğu gibi, yine bu öğretim elemanlarının katkısıyla gerçekleştirilebilmektedir.

Ne var ki, Türkoğlu'nun da belirttiği gibi (1987, s. 230), yeni yasa, yükseköğretim kurumlarında beş yıl ve daha uzun süre çalışmış olan öğretim elemanlarına 1988'e dek doktoralarını tamamlama koşulu ile, kariyer yapma olanağı vermişse de, bundan umulanın elde edimesi oldukça güç görünmektedir. Çünkü bu elemanların yabancı dil bilmemeleri, araştırma yöntem ve teknikleri ile istatistik gibi konulara yabancı olmaları, doktoralarını yönetebilecek öğretim üyesi bulunamaması ve tümü için sözkonusu olmasa bile, önemli bir bölümünün mesleki yaşamlarının sonuna yaklaşmış olmaları bu tür çalışmaları sürdürmelerinde önemli güçlükler oluşturmaktadır.

Üniversitelerde öğretmen yetiştirme etkinlikleriyle ilgili olarak,

Nitekim, Türk Hükümeti'nin isteği üzerine Dünya Bankası uzmanlarınca hazırlanan "Türkiye Eğitim ve Öğretim Sektörü İncelemesi" konulu raporda (DPT- 1987, s. 28-29), MEB'nin düzenlenmekte olduğu hizmet-içi eğitim programlarının, gerek içerik, gerekse işleyiş bakımından gereksinimleri karşılayabilecek nitelikte olmadığı konusu vurgulanmakta; hizmet-içi eğitim sisteminin, nitelikli öğretim kadroları ve günün koşullarına uygun eğitim programları ile donatılarak iyi işleyen bir yapıya ve yeterli mali olanaklara kavuşturulması için etkili önlemler alınması gereğine değinilmektedir. Durum böyle olunca, Milli Eğitim Bakanlığı'nın bugün kurma ve geliştirme aşamasında bulunduğu "Öğretmen Yetiştirme Merkezleri" bu önemli görevi gerçekleştirebilecek etkin kuruluşlar durumuna getirilebilir. Bu noktada da, bakanlık-üniversite işbirliği büyük önem taşımaktadır.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının 8.5.1984 tarih ve 11462 sayılı ile Yükseköğretim Kurulu'na gönderdiği bir yazıda, öğretmenliğe atanacaklar için açılan "Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sınavları"nda başarının % 50'nin altında bulunduğu belirtilmekte ve sonraki yıllarda belirli bir puanın altında puan alan adayların atanma işlemlerinin yapılmayacağı konusunun ilgili kurumlara ve öğretmen adaylarına duyurulması istenmektedir. Bakanlığın Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığınca uygulanan bu sınavlarda, her alan için ayrı ayrı % 60 ağırlıklı "Alan Testi" ile her alan için ortak % 25 ağırlıklı "Genel Kültür Testi" ve % 15 ağırlıklı "Öğretmenlik Meslek Bilgisi Testi" yer almaktadır. Ne var ki, 1986 yılında iki kez uygulanan sınavların sonucunda, toplam 15197 kontenjandan 4143'ünün açık kaldığı bildirilmektedir (Çetiner, 1987, s. 35).

Bu başarısızlığın temelinde yatan nedenlerin, büyük ölçüde program boyutunu da içerecek biçimde, buraya dek tartışılmış olan çeşitli etmenler üzerinde odaklandığı söylenebilir.

Sonuç

Öğretmen yetiştirme işinde, 1982 yılında başlatılan yeni düzenlemelerden sonra da, birtakım güçlüklerin süregeldiği ya da en azından değişik boyutlarda yer aldığı söylenebilir. Ancak bu güçlüklerin yenilmesi olanaksız görülmemektedir. Öğretmenlere kendi eğitim örgütünde göre veren bir kuruluş durumundaki Milli Eğitim Bakanlığı ile, öğretmenleri yetiştirme işinden sorumlu üniversiteler, bir işbirliği ortamında, ortaya çıkan güçlükleri kısa ve uzun dönemlerde alınabilecek önlemlerle çözümlene gücüne sahiptir. Nitekim Kaya'nın görüşüne göre de (1984, s. 384), "Eğitim düzeylerinin ve kuruluşlarının gereklerine uygun öğretmen yetiştirebilmek için, karşılaşılan temel sorunların çözümüne öncelik vermek" gerekmektedir.

2000 yılının öğretmenlerini yetiştirecek olan üniversiteler, öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerini çağın koşullarına uygun olarak

gerçekleştirmekle yükümlü bulduklarına göre, toplumun olumlu desteği ve siyasal yapının ekonomik katkısıyla varolan güçlükleri kısa sürede giderebilir.

Kaynaklar

Aktaş, Şerif. "Öğretmen Yetiştirme Politikası Türkiye'nin Geleceğinden Ayrı Düşünülebilir mi?" **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu.**

Ankara: G.Ü. Gazi Eğitim - Mesleki Eğitim - Teknik Eğitim Fakülteleri, 8-11 Haziran 1987, s. 12-14.

Anamur, Hasan. "Eğitimde Çağdaşlaşma ve Eğitim Fakülteleri," **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu.**

Ankara: G.Ü. Gazi Eğitim-Mesleki Eğitim-Teknik Eğitim Fakülteleri, 8-11 Haziran 1987, s. 16-17.

Aydın, Mustafa. "Bir Hizmetiçi Eğitim Olarak Denetim,"

H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi: Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye'de Eğitim Fakültelerinin Yeri ve Rolü Uluslararası Sempozyumu Özel Sayısı, 2, 1987, s. 241-249.

Büyükkaragöz, S. Savaş. "Eğitim Fakülteleri Program

Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986.

Çetiner, Ertuğrul. "Öğretmenlik İçin Mecburi Yeterlik ve Yarışma Sınavı", **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu.**

Ankara: G.Ü. Gazi Eğitim-Mesleki Eğitim-Teknik Eğitim Fakülteleri, 1987, s. 35.

DPT. **Türkiye Eğitim ve Öğretim Sektörü İncelemesi.**

Ankara: DPT Sosyal Planlama Başkanlığı, 1987.

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim-Mesleki Eğitim-Teknik

Eğitim Fakülteleri. **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu: Bildiri Özetleri.** Ankara: 1987.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.

"Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye'de Eğitim Fakültelerinin Yeri ve Rolü" Uluslararası Sempozyumu Özel Sayısı, 2, 1987.

Karagözoğlu, Galip. "Yükseköğretime Geçişte Öğretmenlik Mesleğine Yönelme", **H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi: Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye'de Eğitim Fakültelerinin Yeri ve Rolü Uluslararası Sempozyumu Özel Sayısı, 2, 1987a, s. 34-46.**

— . "Yükseköğretime Geçişte Öğretmenlik Mesleğine Yönelme", **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu.**

Ankara: G.Ü. Gazi Eğitim-Mesleki Eğitim-Teknik Eğitim Fakülteleri, 1987b, s. 33-34.

Kaya, Yahya, Kemal. **İnsan Yetiştirme Düzenimiz: Politika, Eğitim, Kalkınma.** Geliştirilmiş dördüncü basım. Ankara: 1984.

Korkut, Hüseyin. "Toplumun Mimarları Olan Öğretmenlere Sahip Çıkın", **Eğitim ve Bilim, 10: 59, Ocak 1986, s. 25-27.**

Küçükahmet, Leylâ. **Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları: Program Geliştirme Açısından Bir Yorum.**

Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1976.

MEB. **Öğretmen Sorunları ve Eğilimleri Araştırması.**

Ankara: MEB Talim ve Terbiye Başkanlığı, 1982a.

— **Onbirinci Milli Eğitim Şûrası: Öneriler, Konuşmalar, Kararlar.** Ankara: MEB, 1982b.

MEGSB. **Öğretmen Yetiştirme Merkezleri Müfredat Programları Taslağı, (Çoğaltma).** Ankara: MEGSB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 1985.

— "Öğretmen Yetiştirme Komisyonu Raporu", Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nca düzenlenen XII. Milli Eğitim Şûrasında sunulan rapor. Ankara: 18-22 Temmuz 1988, 7 s. (Çoğaltma).

Sönmez, Fikret. "Öğretim Üyesi Yetiştirme", **Eğitim Bilimleri Sempozyumu: 5-6 Nisan 1984.** Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, 1984, s. 83.

Türkoğlu, Adil. "Eğitim Fakültelerinde Öğretim Üyesi Sorunu", **H.Ü. Eğitim Faültesi Dergisi: Çağdaş Gelişmeler Işığında Türkiye'de Eğitim Fakültelerinin Yeri ve Rolü Uluslararası Sempozyumu Özel Sayısı, 2, 1987, s. 229-232.**

Varış, Fatma. "Öğretmen Yetiştirme Üzerine", **50. Yıla Armağan.** Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1973, s. 47-65.

— **Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler.** Genişletilmiş ikinci baskı. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1976.

"Yükseköğretim Kanunu (2547 S.K.)" **Resmî Gazete,** 17506: 6 Kasım 1981. (Değişen şekli: 18140: 19 Ağustos 1983).

Ortaöğretim Kurumlarında Fen Öğretimi ve Sorunları

224 sayfa 2.000.- TL.